

N:o 71.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1897, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Vesterviks stad.

(I. A.)

I en till Riksdagen den 5 mars innevarande år aflåten till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 47) meddelas, huru som genom kongl. brefvet den 26 maj 1836 angående en förändrad reglering af kronoparken Norrlandet i Lofta socken och Tjusts härad af Kalmar län bestämts, att Vesterviks stad, som jemligt kongl. bref den 30 december 1830 till boningsplatser åt lotsarne vid stadens station afstått de genom konung Gustaf I:s bref af år 1529 till stadens borgerskap donerade öarna Torkisborg eller Borgön och Middö eller Mjödön, skulle i vederlag härför bekomma vissa områden af de å kronoparken belägna egor och lägenheter, äfvensom att kronoparken i öfrigt skulle mellan kronan och enskilde, som derå innehade egor, på visst angifvet sätt fördelas.

Vid i öfverensstämmelse härmed af landtmätaren A. Norgren verkställt och den 12 juni 1839 afslutadt skifte å omförmälda kronopark, dervid begagnats en af Norgren åren 1828—1829 upprättad karta öfver området, hade Vesterviks stad tilldelats lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden, hvaremot kronan, som i skiftet ingick för numera indragna och utarrenderade majorsbostället Stufverum med egor för $\frac{1}{8}$ mantal, på denna egolott under litt. D erhållit, bland annat, de i Luzernviken liggande öarna Luzernan, Stora och Lilla Ringholmen, Notholmen

och Utklabben, äfvensom å fastlandet åtskilliga norr öm och delvis intill nämnda vik belägna egor.

Af Stufverums egoområde å fastlandet hade sedermera jemlikt kongl. bref den 3 februari 1863 och den 11 maj 1877 till Vesterviks tändsticksfabrik upplåtits och mot årlig afgäld till bostället för alltid afsöndrats två områden, det ena om 1 tunnland 26,8 kappland och det andra om 3 tunnland 21,2 kappland; varande nämnda afgäld bestämd till 10 kubikfot råg, att lösas efter medelmarkegångspris, för det förra och 20 kronor i penningar för det senare området.

Under erinran hurusom stadens hamn i öster och norr begränsades af ofvanberörda Stufverums domän tillhörande öar och andra egor äfvensom tändsticksfabrikens mark, att samtliga dessa områden läge inom Lofta socken och att det för staden vore förenadt med åtskilliga olägenheter att sålunda hafva sin egentliga hamn delvis omsluten af mark tillhörande annan kommun, hade år 1892 hos stadsfullmäktige i Vestervik väckts förslag om vidtagande af åtgärder i syfte att nämnda områden måtte varda i allo införlifvade med staden, för hvilket ändamål jemväl hemstälts om åvägabringande af ett byte mellan dessa egor och staden tillhörig mark.

Sedan med anledning häraf stadsfullmäktige uppdragit åt borgmästaren S. W. Ahlmark, tullförvaltaren A. Engstedt och stadsingenjören, underlöjtnanten W. Pleijel att såsom särskilde komiterade verkställa utredning af frågan, samt bemålde komiterade äfven för sin del funnit ett egobyte i angifna syftet lämpligt och önskvärdt, hade, på deras anhållan, kommissionslandtmätaren O. Götherström blifvit af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län förordnad att verkställa uppmätning och kartläggning af å ena sidan stadens lägenheter Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden och å andra sidan de, efter hvad komiterade angifvit, till utbyte mot dessa lägenheter afsedda delar af domänen Stufverums egor.

Vid den till följd häraf utaf bemålde Götherström med biträdande gode män år 1893 företagna landtmäteriförrättning hade, i enlighet med komiterades dervid lemnade anvisning om hvilka områden borde i förrättningen ingå, blifvit å karta lagda och beskrifna dels stadslägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden i deras helhet, dels och af bostället Stufverums mark öarna Luzernan, Ringholmarne, Notholmen och Utklabben, äfvensom egorna å fastlandet söder om Gränsövägen med utsträckning i vester till Gamlebyviken samt i förening dermed jemväl förutnämnda till tändsticksfabriken afsöndrade mark; och hade egorna å ömse sidor befunnits innehålla:

stadens tre lägenheter: 88,12 har, deraf 10,5060 har åker, 77,3750 har afrösningsjord och 0,2390 har impediment; samt

Stufverums egor jemte tändsticksfabrikens område: 82,4840 har, deraf 3,9170 har åker, 77,9110 har afrösningsjord — häri inräknadt hela tändsticksfabrikensområdet 2,7550 har — och 0,6560 har impediment.

På komiterades föranstaltande hade derefter den 14 oktober 1893 och följande dagar af dåvarande domänintendenten C. Forsell jemte två för biträde vid arrendevärderingen å kronodomäner i orten utsedde gode män hållits värdering å berörda af Götherström uppmätta egor; innehållande förrättningsinstrumentet hufvudsakligen följande, nemligen:

1:o) *beträffande lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden.* Dessa lägenheter, utgörande ett sammanhängande egoskifte, beläget omkring 2,5 kilometer från staden utmed den så kallade Gudingsfjärden, vore bevillingstaxerade till 5,000 kronor samt bebyggda med dels ett boningshus i temligen godt stånd, dels en bodbyggnad och dels en ladugårdsbyggnad i någorlunda brukbart skick. Åkerjorden, med undantag för ett par mindre områden af något bättre beskaffenhet, bestode af svag sand- och grusblandad mylla på sand- och grusbotten. Afrösningsjorden eller skogs- och betesmarken, derinom bergmark till en areal af 6,3260 har förefunnes, utgjordes i öfrigt af klapperblandad grusjord med ringa gräsväxt, hufvudsakligen ljunghärad, men med god tillgång på slutet ung och medelålders tallskog. Enär, i följd af egoskiftets belägenhet, omförmälda åbyggnader vore för lägenheternas och åkerjordens brukning såsom landtård behöfliga, hade förrättningsmännen ansett desamma böra utan särskild ersättning åtfölja jorden och i öfrigt åsatt följande värden, nemligen å åkern dels 450 kronor, dels 400 kronor och dels 325 kronor, å skogs- och betesmarken 40 kronor och å hagmarken 20 kronor, allt per hektar, samt å ståndskogen, i öfverensstämmelse med en af vederbörande jägmästare verkställd specifik uppräknings och värdering, 8,515 kronor 90 öre, hvadan totalsumman af lägenheternas sålunda beräknade värde utgjorde 15,073 kronor 83 öre.

2:o) *i fråga om de till Stufverum hörande områdena.* Dessa omfattade, förutom ofvannämnda öar i stadens hamnområde, de egor å fastlandet, som i söder tillstötte tändsticksfabrikens och hamnens områden, i vester Gamlebyviken, i öster Grantorpets egor och i norr genom Gränsövägen afskures från Stufverums öfriga mark. Å dessa egor förefunnes endast ett kronan tillhörigt boningshus, hvilket vore i någorlunda försvarligt skick och ansåges böra utan ersättning åtfölja jorden. Åkerjorden bestode af godartad, något sandblandad lermylla på lerbotten och endast till en mindre del sandmylla på sandbotten. Afrösningsjorden,

deraf 27,4970 har upptoges af för stenhuggerirörelse tjenlig bergmark, vore i öfrigt stenig grusjord, ljunghmark, med mellanliggande grässlätter och beväxt med hufvudsakligast tallskog. Förrättningsmännen, som ansett dessa egor i följd af sin belägenhet kunna af staden brukas utan att för sådant ändamål behöfva förses med åbyggnader, hade för sjelfva jorden med skogen upptagit följande värden, nemligen å åker dels 700 och dels 500 kronor, å skogs- och betesmarken 40 kronor och å bergmarken 20 kronor, allt per hektar, samt å skogen, efter af jägmästaren deröfver särskildt upprättad värdering, 3,470 kronor 25 öre. Härjemte hade förrättningsmännen ansett det böra tillkomma staden att tillösa sig rättigheten att uppbära den från tändsticksfabrikens område utgående afgäld samt i sådant afseende, efter beräkning att samma afgäld, uppgående för då löpande året till 41 kronor 46 öre, borde kapitaliseras efter fem procent, upptagit ett belopp af 829 kronor 20 öre. De ifrågakomna egorna med deras, i jemförelse med hvad staden genom egoutbytet skulle komma att afstå, fördelaktiga läge kunde emellertid äfven lemna afkastning dels genom fortsatt stenhuggerirörelse å ön Luzernan, hvarest nuvarande arrendatorn af Stufverums domän genom kongl. bref den 3 augusti 1877 undfått tillstånd att bedrifva sådan, och denna rörelses utsträckning till öfriga i hamnen belägna öar och skär, der outtömliga tillgångar på tjenlig granit förefunnes, dels genom upplåtelse af byggnadstomter, hvarmed utan tillstånd från kronans sida början redan blifvit gjord såväl å Notholmen som fastlandsdelen. För detta allt kunde tomtören eller annan afgäld betingas, motsvarande efter verkställd stadsplansreglering å dessa egor en årsinkomst af i medeltal 400 kronor, hvarför jordvärdet borde ytterligare ökas med detta belopp, kapitaliseradt efter fem procent, eller med 8,000 kronor. Efter sålunda angifna grunder beräknadt, uppginge värdet å dessa egor tillika med rättigheten till afgäldens uppbärande till sammanlagdt 17,389 kronor 65 öre. Afdroges härifrån värderingssumman för stadens tre lägenheter, 15,073 kronor 83 öre, uppkomme en skilnad af 2,315 kronor 82 öre, som staden borde i mellangift till kronan erlægga.

Nu hade å stadsfullmäktiges vägnar, jemlikt deras uppdrag, förbemålde komiterade hos Kongl. Maj:t gjort framställning om medgifvande till berörda egobyte. Stadens lägenheter Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden vore icke, i likhet med öarna Borgö och Mjödön, dem staden nödgats till statsverket afstå, belägna intill stadens öfriga område, utan på ett afstånd af omkring 0,3 kilometer derifrån, och kunde i följd af detta sitt afskilda läge icke häfdas gemensamt med stadens öfriga egor eller erhålla den omedelbara tillsyn som annan

stadsjord. Lägenheternas egor begränsades i vester och söder af bostället Stufverums egor, hvars egoskiften af dem delades i två lotter; å andra sidan sträckte sig boställets område ned till den fjärd, vid hvilken staden låge, och ända till den staden tillhöriga Slottsholmen. Ett egobyte, på sätt ifrågasatt blifvit, dervid stadens lägenheter komme att tillfalla Stufverum, med hvars öfriga egor de lämpligen kunde förenas under ett bruk, medan staden i vederlag bekomme mark, hvilken låge i dess omedelbara närhet, men omkring 0,8 kilometer från Stufverums gård, skulle följaktligen vara ur hushållssynpunkt för båda parterna fördelaktigt. Fördenskull och enär den beräknade mellangiften, som det skulle tillkomma staden att erlægga, måste anses fullt nöjaktig, enär vidare den till afhändande från Stufverum ifrågasatta marken icke för något boställets särskilda behof erfordrades, samt enär genom utbytet stadens utveckling i ej ringa mån komme att befrämjas, anhölle stadsfullmäktige, att staden måtte få mot vederlag af lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden jemte kontant mellangift af 2,315 kronor 82 öre tillbyta sig den å Götherströms karta upptagna, Stufverums domän tillhöriga marken, nemligen dels egorna söder om Gränsövågen med utsträckning i vester till Gamlebyviken, samt dels öarna Luzernan, Stora och Lilla Ringholmen, Notholmen och Utklabben, med rätt tillika för staden att utan annan godtgörelse än den, som innefattades i jordvärdet å Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden jemte nämnda mellangift, för framtiden uppbära den från tändsticksfabrikens område utgående afgäld.

Öfver denna ansökning, hvilken blifvit af magistraten i Vestervik i afgifvet yttrande förordad och till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet insänd, hade sistnämnda myndighet infordrat yttranden från nuvarande arrendatorn af Stufverums domän O. Trulsson, kronofogden i orten samt domänintendenten Forsell äfvensom för egen del afgifvit underdånigt utlåtande.

Arrendatorn hade, med erinran att hans arrenderätt till Stufverums egendom tilländaginge den 14 mars 1897, före hvilken tid bytet svårigen kunde ega rum, hvarför detsamma ej heller invercade på hans rätt, emellertid framhållit önskvärdheten af ett par mindre jemkningar i bytesvilkoren. Enligt dessa vilkor skulle Stufverum afstå, bland annat, egofiguren n:o 138, eller hela strandremsan öster om den så kallade Kålgårdsviken, der den å Stufverums närbelägna marker sommartiden betande boskap måste vattnas; men då, i följd af strändernas sankt läge, lämpligt vattenställe ej funnes annorstädes än å nämnda egofigur, borde

densamma, åtminstone hvad anginge den största, nordligaste delen deraf, för Stufverum bibehållas. Å egofiguren n:o 137, hvilken äfven skulle komma att frångå bostället, förefunnes vidare den enda grustägt, hvarifrån grus lämpligen kunde hemtas för lagning af Stufverums vägstycke å den så kallade Norrlandsvägen från Vestervik till Lofta. Det vore derföre särdeles olämpligt, om denna grustägt, hvilken icke vore för staden behöflig, skulle afhändas Stufverum, och borde följaktligen ett stycke af nämnda egofigur, omfattande tillräckligt område för grustäkten, likaledes från bytet undantagas.

Kronofogden hade till en början anmärkt, att Götherströms karta med beskrifning icke fullt tydligt angäfvé, huruvida derå upptagna egofigurerna n:is 138 och 139 jemväl skulle anses inbegripa de båda smala landtungor på ömse sidor om Norrlandsvägen, hvilka befunnes å Stufverums nuvarande egoområde mellan de tre små broarne å samma väg norr om Slottsholmen; men då ansökningen kunde antagas afse, att jemväl dessa landtungor skulle ingå i det tilltänkta bytet, borde efter kronofogdens mening sådant tydligen utmärkas.

Det föreslagna egobytet, hvarigenom afsåges ernående af det för staden särdeles viktiga önskemål att kunna utvidga sitt hamnområde, ansåge sig kronofogden för öfrigt icke hafva anledning att afstyrka, så framt ej de egor, hvilka skulle komma att tillfalla staden, kunde förutsättas böra för något särskildt statsändamål åt kronan bibehållas, derom kronofogden icke kunde utlåta sig i vidare mån, än att uttalanden flera gånger försports rörande Vesterviks lämplighet för inrättande af en befäst örlogshamn, och att ur denna synpunkt nämnda egor skulle kunna blifva för staten erforderliga.

Hvad anginge de inkomster, som för närvarande härflöte af de till utbyte föreslagna egor, så lemnade stadens lägenheter med tillhörande fiskevatten samt bostad och vedbrand åt arrendatorn i ett för allt ett årligt arrende af 375 kronor, hvartill komme den afkastning, skogen vid afverkning kunde inbringa. Från Stufverumsegorna åter hemtades den väsentligaste inkomsten af betesmarken och åkerjorden jemte hvad från skogen kunde afverkas, utan att något bestämdt belopp af dessa intægter kunde angifvas, men derutöfver utginge enligt af arrendatorn lemnad upplysning från dessa egor åtskilliga extra inkomster, nemligen hyra af ett boningshus, afgälden från tändsticksfabriken, planafgifter för lägenheterna Tufvan och Notholmen samt för en smedja, inkomst af fiske samt arrende för stenbrott å Luzernan, allt uppgående till belopp af omkring 300 kronor.

De af arrendatorn framställda anmärkningar i afseende å bytes-

vilkoren ansåge sig kronofogden böra i allo biträda. Hvad särskildt anginge den å egofiguren n:o 137 befintliga grustägt, hvilken innehölle snart sagdt outtömlig tillgång på förträffligt väggrus, vore densamma, i betraktande af i orten gängse pris på dylikt grus, icke blott i allmänhet af högt värde, utan särskildt af vigt för Stufverum, som å Norrlandsvägen hade betydlig underhållsskyldighet.

Domänintendenten Forsell, som lemnats tillfälle att yttra sig med anledning af hvad arrendatorn och kronofogden sålunda erinrat, hade dervid anfört, att, då senare tidens kartor öfver Stufverum icke upp-tog såsom dithörande de af kronofogden omförmälda två små holmar, det med temlig visshet kunde antagas, att dessa holmar innefattades under den bredvid liggande lägenheten Slottsholmen eller Stegeholmen n:o 2, hvilken jemlikt kongl. bref den 7 december 1883 frånskilts Stufverums område och förenats med staden. Holmarne vore för öfrigt till utmålet obetydliga, kunde aldrig bebyggas och bestode af låga grusbäddar utan allt annat värde än för den deröfver anlagda Norrlandsvägen.

Att från bytet undantaga egofiguren n:o 138 såsom behöflig till vattenställe för vissa af domänens betesmarker syntes domänintendenten icke vara erforderligt, då vattentillgång annorstädes funnes eller kunde beredas.

Hvad åter beträffade det påyrkade bibehållandet åt Stufverum af den å egofiguren n:o 137 befintliga grustägt, så, äfven om, emot all sannolikhet, från Stufverums af inegor genomskurna utmark, som hufvudsakligast utgjordes af sand och bergkullar, hvilka alla fortfarande skulle tillhöra Stufverum, lämpligt väggrus för domänens behof icke skulle kunna erhållas, utan följaktligen ifrågavarande grustägt till större eller mindre del därför behöfde tagas i anspråk, hvartill möjligen numera kunde finnas en särskild anledning genom Norrlandsvägens öfvertagande till allmänt underhåll, derom fråga vore väckt och på pröfning beroende, borde detta i allt fall icke föranleda till rubbning af de antagna gränserna för jordbytet, hvilket syntes domänintendenten böra i allo godkännas, utan i stället Stufverum förbehållas rätt att för all framtid kostnadsfritt afhemta nödigt väggrus från nämnda egofigur.

För egen del hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande omförmält, bland annat, att vid den arrendevärdering, som år 1894 blifvit förrättad å Stufverums domän i och för dess förnyade utarrendering efter löpande arrendeperiods slut midfastan år 1897, förrättningsmännen ansett domänen med dess nuvarande egoområde hafva ett arrendevärde af 5,185 kronor, men, om ifrågavarande egoutbyte komme till stånd, af endast

5,000 kronor; och som det föreslagna bytet syntes icke lända Stufverum till skada, utan snarare till fördel, samt den obetydliga minskning i arrendeafgift för domänen, som enligt nyssberörda värdering komme att för statsverket uppstå, derest bytet medgäfves, fullt uppvägs af den kontanta mellangift, Vesterviks stad vore villig att erlægga, och uppskattade värdet af de icke obetydliga skogstillgångar, som genom bytet skulle tillfalla kronan, utöfver dem kronan skulle afstå, tillstyrkte Kongl. Maj:ts befallningshafvande bifall till ansökningen, dock sålunda att till Vesterviks stad skulle upplåtas äfven förutnämnda två små holmar och med vilkor i öfrigt att stadens lägenheter Ekholmen, Sjöshult och Jägarebansveden borde afstås i deras nu befintliga skick samt att innehafvaren af Stufverums egendom för all framtid tillåtes att från det å egofiguren n:o 137 å Götherströms karta befintliga grustag kostnadsfritt hemta grus för egendomens behof.

Härefter hade domänstyrelsen jemlikt remiss i ärendet afgifvit utlåtande och dervid till en början andragit, att enär å ena sidan det utan tvifvel måste för Vesterviks stad medföra olägenheter af flera slag att ej ega dispositionsrätt öfver de intill stadens hamn gränsande egor, som staden genom det nu föreslagna bytet önskade förvärfva, och dessutom en förening med staden af den i dess omedelbara närhet å fastlandet belägna marken borde väsentligt bidraga till dess utveckling, samt å andra sidan bostället Stufverum skulle genom bytet vinna den fördel, att ett egoområde, som nu vore från dess öfriga egor alldeles afskildt, blefve genom den erbjudna vederlagsjorden med dessa förenadt, hade styrelsen i hufvudsak icke något att erinra mot det föreslagna bytet. Detta borde emellertid icke enligt styrelsens åsigt omfatta jemväl öfverlåtelsen af rättigheten till uppbärande af afgälden för de till Vesterviks tändsticksfabrik afsöndrade områden. Nämnda afgäld, i instrumentet öfver den å bostället den 31 augusti och den 1 september 1894 hållna arrendevärdering upptagen till 40 kronor 10 öre, utginge för närvarande till boställets arrendator, men borde efter arrendeperiodens slut den 14 mars 1897 omedelbart till statsverket utgöras; och något skäl hvarför statsverket skulle afhända sig denna skatteinkomst syntes styrelsen ej förefinnas, helst Vesterviks stad icke kunde hafva något särskildt intresse af att tändsticksfabriken i ifrågavarande hänseende blefve till staden skattskyldig, då nemligen detta icke kunde antagas utgöra något vilkor för att tändsticksfabrikens område införlivades i alla hänseenden med staden. Om således rättigheten till nämnda afgäld uteslötes från bytet, borde den beräknade mellangiften minskas med det i domänintendenten Forsells med fleres värderings-

instrument upptagna kapitalvärdet af sagda rättighet, 829 kronor 20 öre. Men enär å andra sidan den i samma instrument för Stufverumsegorna uppförda värdetillökning af 8,000 kronor, som skulle motsvara den till 400 kronor beräknade särskilda årsinkomsten af stenhuggerirörelse, tomtören med mera från samma egor, grundats på kapitalisering efter en räntefot af 5 procent, hvilken räntefot enligt styrelsens åsigt vore minst 1 procent för högt tilltagen, syntes mellangiften med afseende härå böra ökas med 2,000 kronor. Med iakttagande häraf och då i öfrigt ej förekommit anledning till anmärkning mot någon af de i värderingsinstrumentet upptagna poster, borde således mellangiftens belopp bestämmas till 3,486 kronor 62 öre. Räntan å detta belopp i förening med den högre afkastningen från den, i jämförelse med skogen å Stufverumsområdet, mera värdefulla skogen å de lägenheter, kronan genom bytet skulle förvärfva, syntes styrelsen fullt uppväga den af bytet uppkommande minskning i arrendeinkomsten af Stufverums domän, hvilken minskning, på sätt de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande åberopade alternativa arrendeförslag utvisade, beräknats till 185 kronor eller — om härvid frånräknades den till 40 kronor 10 öre upptagna årliga afgälden från tändsticksfabrikens område, hvilken afgäld, för den händelse bytet ej komme till stånd, antagits komma att äfven under nästa period uppbäras af arrendatorn — endast 144 kronor 90 öre.

I afseende å vilkoren i öfrigt för bytet ansåge domänstyrelsen lika med Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att i detsamma borde utan särskild ersättning ingå de värdelösa två små holmar, som å Götherströms karta funnes upptagna mellan Slottsholmen och egofiguren n:o 139, äfvensom att Stufverum borde förbehållas rätt till grustägt å egofiguren n:o 137. Deremot kunde styrelsen ej instämma i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förslag, att kronan skulle emottaga lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden i samma skick de nu befunnes, utan ansåge staden böra tillförbindas att lemna från sig lägenheterna efter laga syn med skyldighet att ersätta dervid befunna brister i afseende å byggnader, hägnader och häfd m. m., helst arrendatorn af Stufverum hade att enligt laga syn ansvara för att den del af bostället med derå befintliga boningshus, hvilken efter förslaget borde till staden afstås, vid afträdestiden befunnes i laggilt skick.

Vidare och under erinran att Stufverums domän omfattade flera särskilda hemman och lägenheter, nemligen hemmanet Stufverum n:o 1, om 1 mantal, med underlydande lägenheterna Göktorpet n:o 1 och Mörtviken n:o 1, samt en del af Norrlandet n:o 1, f. d. kronopark, äfvensom hemmanet Strömmen n:o 1 vid Toteviken, om 1 mantal, jemte

holmarna Luzernan och Mörtvik samt underlydande lägenheten Stegeholm n:o 1, ansåge domänstyrelsen staden jemväl böra förpligtas att för den mark, som vid skeende undersökning befundes vara i något af förenämnda hemmantal inbegripen, derom utredning icke kunnat hos styrelsen åstadkommas, åtaga sig så stor andel deri, som bestämdes vid skeende mantalsfördelning, hvilken borde på stadens bekostnad verkställas.

Till sist hade domänstyrelsen föreslagit, bland annat, att de områden, som skulle till staden afträdas, måtte i jordeboken upptagas under titel allmänt frälse med skyldighet för staden att utgöra de å områdena belöpande onera och utskylder med undantag af kronotionde, hvarjemte staden borde ensam vidkännas kostnaden för lagfart å det bytesbref, som för staden blefve utfärdadt.

Slutligen hade, på grund af remiss, jemväl kammarkollegium afgifvit infordradt utlåtande, dervid kollegium, som ansett sig böra inhemta yttrande från landtmästerstyrelsen, meddelat och anført följande.

Hvad först beträffade lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden, så hade dessa, på sätt ofvan omförmäls, vid uppdelning af förra kronoparken Norrlandet tilldelats Vesterviks stad såsom ersättning för de afstådda öarna Borgön och Mjödön; och hade, i anledning af derom väckt fråga, kammarkollegium genom beslut den 13 december 1842, enär den staden tilldelade jordrymd af kronoparken endast utgjort vederlag för berörda 2 öar, hvilka tillhört stadens donationsjord och inräknats uti de 9 $\frac{1}{2}$ mantal, hvartill samma jord i dess helhet jemlikt kammarkollegii beslut den 2 juni 1825 ansetts, förklarar nu ifrågavarande tre lägenheter böra innefattas under samma mantal och förty ej böra undergå skattläggning. Såsom vederlag för donerad jord måste ifrågavarande lägenheter jemväl i allt öfrigt anses vara af donationsnatur, och syntes staden, med afseende å desammas innehaf, icke kunna göra gällande bättre rätt, än som genom donationsurkunden af år 1529 åt staden inrymts i fråga om Borgön och Mjödön, hvilka icke varit med eganderätt åt staden upplättna. Härmed öfverensstämde ock 1880 års jordebok för Lofta socken, hvaruti lägenheterna icke funnes såsom skatte eller frälse införda, utan endast vore inbegripna under den såsom krono utan grundskatt upptagna lägenheten Norrlandet n:o 1, f. d. kronopark, vid hvilken lägenhet anteckning förekomme, att en del deraf vore upplåten till Vesterviks stad såsom ersättning för afstådd jord till boningsplats åt lotsar, jemlikt kongl. brefvet den 26 maj 1836.

Beträffande derefter de särskilda hemman och lägenheter, som jemte en del af nyssberörda lägenheten Norrlandet enligt domänstyrel-

sens uppgift utgjorde domänen Stufverum, så upptoge nämnda jordebok under titel krono under allmän disposition *dels*, såsom hemman, *Stufverum n:o 1*, 1 mantal, med ränta 1 krona och kronotionde 9 kronor 99 öre, samt anteckning om afsöndring derifrån för alltid, jemlikt kongl. brefven den 3 februari 1863 och den 11 maj 1877, af de här ofvan omförmälda, till Vesterviks tändsticksfabrik upplåtna två områden, samt *Strömmen n:o 1, vid Toteviken* jemte holmarne Luzerna och Mörtvik, 1 mantal, med ränta 1 krona, varande för båda hemmanen antecknadt, att de varit majorsboställe vid andra lifgrenadierregementet, men numera indragits och för kronans räkning utarrenderats, samt att enligt kongl. bref den 29 september 1882 hemmanens ränta, såsom under arrendet inbegripen, skulle ur jordebok och räkenskaper afskrifvas, *dels ock*, såsom jordlägenheter, *Göktorpet n:o 1*, ett torp, med kronotionde 14 öre och *Mörtviken n:o 1*, ett torp, med kronotionde 55 öre, båda med anteckning att de lydte under Stufverum n:o 1, äfvensom *Stegeholm n:o 1*, åtskilliga ängs- och andra lägenheter, med ränta 34 kronor 92 öre och anteckning att denna lägenhet lydte under Strömmen n:o 1 samt att räntan skulle på grund af nyss åberopade kongl. bref afskrifvas.

Af nämnda hemman och lägenheter syntes Stufverum n:o 1, hvars egor, enligt en hos domänstyrelsen förvarad, år 1894 upprättad karta med beskrifning öfver inegorna till hemmanen Stufverum och Strömmen med derunder lydande torp och lägenheter, vore belägna långt i norr om de områden, som genom här ifrågasatta utbytet skulle frångå domänen, sålunda icke blifva af detta utbyte berördt; och som enligt samma karta med beskrifning, jemförda med det den 31 augusti 1894 upprättade arrendeförslag för egendomen, torpet Göktorpet n:o 1 och Mörtviken n:o 1 samt holmen Mörtvik inräknades under hemmanet Stufverum n:o 1, syntes utbytet ej heller afse någon del af nämnda torp och holme.

Landtmäteristyrelsen, som upplyst, att, på sätt ofvan omförmälts, Stufverums boställe vid det år 1839 afslutade skifte å förra kronoparken Norrlandet tillskiftats egor för $\frac{5}{16}$ mantal under litt. D, hade tillika förmält sig hafva funnit, att samtliga de Stufverum nu tillhörande egor, hvilka i bytesförslaget afsåges, inginge i berörda vid skiftet utlagda $\frac{5}{16}$ mantal Stufverum litt. D; och skulle, enligt styrelsens antagande, det hemman Stufverum, som i skiftet under denna benämning ingått och tillagts egor för $\frac{5}{16}$ mantal, vara detsamma som hemmanet Strömmen n:o 1 vid Toteviken. Efter hvad kammarkollegium vid jemförelse mellan å ena sidan omförmälda 1894 års karta och å andra sidan två i rikets generallandtmäterikontor befintliga äldre kartor, en af år 1646 öfver

Stegeholms kungsladugård och en af år 1750 öfver kronoparken Norrlandet, trott sig finna, inginge emellertid i nämnda hemman Strömmens egoområde, sådant detta å 1894 års karta upptoges, äfven lägenheten Stegeholm n:o 1, och syntes denna lägenhet, hvilken uti äldre jordeböcker vore införd icke såsom sjelfständig sådan, utan såsom tillökning till hemmanet Strömmen n:o 1 under benämning »Stora Gärdet, Noteholmen och Trädgårdsviken», åtminstone delvis innefattas uti det till utbyte afsedda område af Stufverums domän, ehuru i kammarkollegium icke kunde närmare utrönas, i hvad mån så kunde vara förhållandet, då lägenheten, såsom sammanblandad med nämnda hemmans egor, i sjelfva verket numera kunde betraktas såsom obefintlig.

Hvad anginge sjelfva ansökningen, hade kammarkollegium i hufvudsak deremot icke något att erinra, utan tillstyrkte, på angifna vilkor och förbehåll, bifall till densamma. Beträffande särskildt det i ansökningen framställda förslag, att staden i sammanhang med förvärfvet af dertill ifrågasatta egor af Stufverums domän äfven skulle få på sig öfverflyttad rättigheten till uppbärande af den från tändsticksfabrikens område utgående afgäld, ansåge kammarkollegium för sin del denna anordning vara fullt lämplig i betraktande af områdets belägenhet i förhållande till nyssnämnda egor och stadens hamn, samt med hänsyn jemväl till den framtida reglering mellan staden och Lofta socken, hvarom förslag från stadsfullmäktiges sida bebådats, medan deremot något särskildt skäl, hvarför, på sätt domänstyrelsen mot ansökningen i denna del anmärkt, nämnda afgäldsrättighet skulle åt kronan bibehållas, icke syntes vara för handen.

Med afseende å bytets omfattning i öfrigt anslöte sig kammarkollegium till den af flere vederbörande framställda erinran om uttryckligt förklarande, att i bytet skulle ingå jemväl de båda här ofvan omnämnda, mellan Slottsholmen och Stufverums fastlands egor belägna små holmar, öfver hvilka Norrlandsvägen framlöpte. Enligt hvad delningsbeskrifningen till ofvan åberopade skifte utvisade, vore dessa båda holmar dervid tillförda Stufverum; och de hade veterligen icke sedermera, vare sig vid den år 1884 från kronan till staden gjorda försäljning af den till Stufverum förr hörande lägenheten Slottsholmen eller annorledes, blifvit Stufverum afhända.

Emot den af stadsfullmäktige åberopade värdering å ifrågavarande jordar och afgäldsförmån hade kammarkollegium icke funnit anledning till annan erinran, än att kapitalvärdet af ej mindre nämnda afgäld än äfven, på sätt domänstyrelsen anmärkt, de för Stufverum beräknade särskilda årsinkomster och förmåner skäligen syntes böra beräknas endast

efter fyra i stället för af värderingsmännen tillämpade fem procents räntefot, med iakttagande hvaraf och om årsafgälden för tändsticksfabrikens område upptoges till i jernadt tal 40 kronor de i värderingsinstrumentet i berörda hänseenden uppförda kapitalbelopp af 829 kronor 20 öre samt 8,000 kronor skulle förhöjas till respektive 1,000 kronor och 10,000 kronor samt i följd deraf totalvärdet å Stufverumsegorna jemte afgälden ökas från 17,389 kronor 65 öre till 19,560 kronor 45 öre, hvilket åter skulle föranleda en förhöjning af den utaf staden erbjudna mellangiften 2,315 kronor 82 öre till 4,486 kronor 62 öre.

Beträffande i sammanhang härmed domänstyrelsens hemställan, att staden skulle förpligtas aflemna lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden försatta i fullgodt stånd till hus, häfd och hägnad m. m. efter synerätts pröfning, borde efter kammarkollegii åsigt ett dylikt förbehåll, hvilket efter omständigheterna kunde komma att innebära en alltför stor rubbning i de förutsättningar, hvarpå hela frågan syntes grundad, knappast behöfva uppställas, då den hållna värderingen, mot hvars tillförlitlighet anmärkning icke förekomme, väl otvetydigt måste anses gifva vid handen, att lägenheterna äfven i sitt nuvarande skick egde det af värderingsmännen åsatta värde och alltså kunde för detsamma i vederlagsberäkning ingå. För sin del ansåge sig kammarkollegium därför kunna biträda Kongl. Maj:ts befallningshafvandes mening, att lägenheterna skulle af staden afträdas i det skick, hvori de nu befunne sig.

Med afseende å det af domänstyrelsen med flere uppställda förbehåll om rätt för Stufverums domän att för all framtid hemta grus å egofiguren n:o 137 förekomme, att, enligt hvad landtmäteristyrelsens yttrande upplyste, vid förenämnda skifte å kronoparken Norrlandet samtliga skiftesdelegare förbehållits rätt att till vägunderhåll hemta sand och grus å en å 1828—29 årens karta med n:o 293 betecknad, Kulbacken benämnd egofigur, hvilken landtmäteristyrelsen funnit vara densamma som den nu ifrågavarande, å Götherströms karta under n:o 137 upptagna. Ett förbehåll i angifna syftet syntes därför icke kunna inskränkas ensamt till Stufverums förmån, utan böra göras så vidsträckt, att jemväl alla andra vederbörandes deraf beroende rätt lemnades af bytet oförkränt.

Derest bytet medgäfves, syntes de Stufverums egor, hvilka staden derigenom erhöle, böra till den del, som motsvarade värdet af stadens till donationsjorden hörande lägenheter Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden, i stadens hand ikläda sig natur af donationsjord och såsom sådan blifva underkastad nu eller framdeles meddelade föreskrifter om hushållning med sådan jord. Såsom endast utgörande vederlag för

nämnda tre donationslägenheter syntes Stufverumsområdet i angifna del äfven böra anses inbegripet under det, på sätt ofvan angifvits, stadens hela donationsjord åsatta mantal, så att någon öfverflyttning af andel i Stufverums hemmantal på detta område icke, såsom domänstyrelsen afsett, borde ifrågakomma, likasom staden ej heller finge anses genom bytet åtkomma sådan rätt till dessa egor, att lagfart derå, på sätt domänstyrelsen jemväl förestält sig, kunde för staden meddelas. Den andel af egorna åter, som belöpte å den kontanta mellangiften i förhållande till hela det beräknade värdet af Stufverums ifrågavarande mark — kapitalvärdet för ofvan omförmälda afgälds rättighet härvid å båda sidor frånräknadt — och hvilken syntes böra genom behörig utbrytning på stadens bekostnad från det öfriga området särskiljas, blefve deremot enligt kammarkollegii åsigt att betrakta såsom af staden från kronan genom rent köp åtkommen egendom, i afseende hvarå de vanliga bestämmelserna om försäljning af mindre kronoegendomar borde i tillämpliga delar lända till efterrättelse, så att denna fastighet undfinge natur af allmänt frälse med förpligtelse för staden att därför utgöra onera och utskylder i likhet med hvad för dylika egendomar i orten egde rum. Något åsättande af mantal å denna fastighet syntes desto mindre behöfva ifrågakomma, som, med undantag i viss mån för afgift till vederbörande presterskap, allmän utskyld af beskaffenhet att böra efter mantalsberäkning utgöras numera ej påhvilade den del af Stufverums domän, hvarifrån här ifrågavarande egor, efter hvad ofvan vore sagdt, kunde anses vara tagna, utan kunde fastigheten lämpligen betraktas endast såsom en lägenhet.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t, som den 6 november 1896 bemyndigat domänstyrelsen att på de för kronan fördelaktigaste vilkor, som kunde betingas, låta ombesörja förra majorsbostället Stufverums skötsel och bruk under ett års tid från den 14 mars 1897, nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att till staden Vestervik måtte, med tillträdesrätt den 14 mars 1898, öfverlåtas ej mindre de delar af Stufverums domän, hvilka funnes upptagna å kommissionslandtmätaren Götherströms ofvan åberopade karta och hvilka utgjordes af dels öarna Luzernan, Notholmen, Stora och Lilla Ringholmen samt Utklabben, dels ock domänens å fastlandet belägna egor söder om Gränsövägen med utsträckning i vester till Gamlebyviken, häri inbegripna jemväl de båda små holmar mellan Slottsholmen och fastlandet, öfver hvilka den så kallade Norrlandsvägen framlöpte, allt tillhörande 1 mantal Strömmen n:o 1 med lägenheten Stegeholm n:o 1, än äfven rättigheten att för framtiden uppbära

den årliga afgälden för de jemlikt kongl. brefven den 3 februari 1863 och den 11 maj 1877 till Vesterviks tändsticksfabrik från Stufverums egendom upplåtna områden, mot det att staden å sin sida samtidigt till kronan afstode sin rätt till de kronoparken Norrlandet förut tillhörande lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden och tillika kontant erlade en mellangift af 4,486 kronor 62 öre, samt i öfrigt under följande vilkor och förbehåll, nemligen:

att jordarne å ömse sidor aflemnades i nu befintligt skick;

att den vid 1839 års laga skifte å förra kronoparken Norrlandet skiftesdelegarne förbehållna rätt till sand- och grustägt å det område, som å Götherströms karta upptagits under egofiguren n:o 137, fortfarande skulle ega bestånd;

att af det jordområde, i värde beräknadt till 18,560 kronor 45 öre, som genom egoutbytet tillföle staden, så stor del, som motsvarade 3,486 kronor 62 öre, genom på stadens bekostnad verkställd landtmäteriförrättning utbrötes och i jordeboken upptoges såsom en särskild lägenhet under titel allmänt frälse, med skyldighet för staden att därför utgöra de dylika egendomar författningsenligt åliggande onera och utskylder; samt

att öfriga delen af berörda område skulle ikläda sig natur af från kronan donerad stadsjord samt för ty vara underkastad nu eller framdeles gällande bestämmelser rörande hushållningen med sådan jord;

hvarjemte Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, att den kronan vid egoutbytet tillkommande mellangift måtte, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Såsom ofvan meddelats, har domänstyrelsen uti sitt i ärendet afgifna utlåtande, i fråga om den afgäld, som af Vesterviks tändsticksfabrik hittills erlagts för de till densamma från bostället Stufverum afsondrade områden, anfört, att denna afgäld vid den å bostället hållna arrendevärdering, upptagen till 40 kronor 10 öre, för närvarande utginge till boställets arrendator, men efter arrendeperiodens slut den 14 mars 1897 skulle omedelbart till statsverket utgöras; och ansåge styrelsen något skäl, hvarför statsverket skulle afhända sig denna skatteinkomst, icke förefinnas, helst Vesterviks stad icke kunde hafva något särskildt intresse af att tändsticksfabriken uti ifrågavarande hänseende blefve till staden skattskyldig, då nemligen detta icke kunde antagas utgöra något vilkor för att fabriken område i alla hänseen-

den införlivades med staden. Beträffande denna fråga har deremot kammarkollegium i sitt utlåtande i ärendet förklarar sig anse, att rättigheten till uppbärande af den från tändsticksfabrikens område utgående afgiften borde öfverflyttas på staden Vestervik med afseende å områdets belägenhet i förhållande till de egor, som nu ifrågasättas att af staden förvärfvas, och stadens hamn samt med hänsyn jemväl till den framtida reglering mellan staden och Lofta socken, hvarom förslag från stadsfullmäktiges sida bebådats, medan deremot något särskildt skäl, hvarför nämnda afgäldsrättighet skulle åt kronan bibehållas, icke syntes vara för handen; och är Kongl. Maj:ts proposition i denna del affattad i öfverensstämmelse med kammarkollegii sålunda uttalade mening.

Då emellertid enligt utskottets förmenande giltiga skäl icke anförts för öfverlåtande åt Vesterviks stad af rättigheten att uppbära den årliga afgälden för de jemlikt kongl. brefven den 3 februari 1863 och den 11 maj 1877 till Vesterviks tändsticksfabrik från Stufverums egendom upplåtna områden icke blifvit förebragta, har utskottet, lika med domänstyrelsen, ansett nämnda afgäld icke böra till staden afyttras. Men för sådant fall bör den mellangift, som staden vid ifrågavarande byte ansetts böra erlægga, undergå motsvarande minskning, utgörande enligt den i den kongl. propositionen gjorda beräkning 1,000 kronor.

Med afseende härå och då utskottet i öfrigt icke haft något att emot ifrågavarande framställning erinra, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts^z förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver,

dels att till staden Vestervik må, med tillträdesrätt den 14 mars 1898, öfverlåtas de delar af Stufverums domän, hvilka finnas upptagna å kommissionslandtmätaren Götherströms ofvan återopade karta och hvilka utgöras af dels öarna Luzernan, Notholmen, Stora och Lilla Ringholmen samt Utklabben, dels ock domänens å fastlandet belägna egor söder om Gränsövägen med utsträckning i vester till Gamlebyviken, häri inbegripna jemväl de båda små holmar mellan Slottholmen och fastlandet, öfver hvilka den så kallade Norrlandsvägen framlöper, allt tillhörande 1 mantal Strömmen n:o 1 med lägenheten Stegsholm

n:o 1, mot det att staden å sin sida samtidigt till kronan afstår sin rätt till de kronoparken Norrlandet förut tillhörande lägenheterna Ekhagen, Sjöshult och Jägarebansveden och tillika kontant erlägger en mellangift af 3,486 kronor 62 öre, samt i öfrigt under följande vilkor och förbehåll, nemligen:

att jordarne å ömse sidor aflemnas i nu befintligt skick;

att den vid 1839 års laga skifte å förra kronoparken Norrlandet skiftesdelegarne förbehållna rätt till sand- och grustägt å det område, som å Götherströms karta upptagits under egofiguren n:o 137, fortfarande skall ega bestånd;

att af det jordområde, i värde beräknadt till 18,560 kronor 45 öre, som genom egoutbytet tillfaller staden, så stor del, som motsvarar 3,486 kronor 62 öre, genom på stadens bekostnad verkställd landtmäteriförrättning utbrytes och i jordeboken upptages såsom en särskild lägenhet under titel allmänt frälse, med skyldighet för staden att därför utgöra de dylika egendomar författningsenligt åliggande onera och utskylder; samt

att öfriga delen af berörda område skall ikläda sig natur af från kronan donerad stadsjord samt för ty vara underkastad nu eller framdeles gällande bestämmelser rörande hushållningen med sådan jord;

dels ock att den kronan vid egoutbytet tillkommande mellangift må, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Stockholm den 4 maj 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.